

2. URBAN TRACK, POWERED BY PROSPEKTA

Green Track, de platformwerking voor een duurzame kunstensector, heeft op slechts enkele jaren tijd haar waarde bewezen. De formule is eenvoudig: een collectief van gelijkgestemde cultuurhuizen wisselt ervaringen uit en organiseert gemeenschappelijke acties. De individuele partners dragen bovendien de verantwoordelijkheid voor eigen initiatieven. Hierdoor kan er simultaan op verschillende snelheden worden gewerkt. Ook het publiek sensibiliseren staat op de agenda. Doordat de organisaties nauw samenwerken, is het publieksbereik groot.

Geïnspireerd door de succesformule van Green Track initieerde Prospekta in 2015 Urban Track, een platformwerking van het culturele veld rond stedelijkheid. Het werkmodel van Urban Track wordt identiek aan dat van Green Track. Het platform wil reflecteren over stedelijkheid, maar vooral ook bouwstenen aanreiken vanuit de culturele sector om het (samen)leven in de stad vandaag en morgen duurzamer te maken. Stedelijkheid wordt daarbij gezien als het product van verschillende factoren, zoals het culturele leven en de superdiversiteit in een stad. Het idee werd in 2015 afgetoetst met Green Track Antwerpen, Green Track Gent en Green Track Vlaanderen, en werd door hen alvast positief onthaald.

Daarnaast werd samengezeten met organisaties als *Recht op* en diverse experts. Zo waren de grondslagen voor Urban Track onderwerp van een gesprek met historicus Omar Ba.

Marianne Cap (Moeder Eik / Green Track Antwerpen): 'Het zou mooi zijn om deelnemers aan Green Track met Urban Track te verbinden en omgekeerd. Beide zijn op dit moment nog niches, maar zouden elkaar kunnen versterken. Zo kunnen we bijvoorbeeld een organisatie als Kif Kif aansporen om ook over duurzaamheid te reflecteren en er rond te werken.'

Omar Ba

BOUWSTENEN VOOR EEN NIEUWE STAD

Een inspirerende ontmoeting met historicus Omar Ba, consultant diversiteit en inclusie

We leven in een van de interessantste periodes uit de geschiedenis van de mensheid. Nog nooit heeft de mens zich zo snel kunnen verplaatsen, zich zo snel kunnen informeren, zo goed kunnen communiceren. En nog nooit werden overal ter wereld steden bevolkt door mensen uit zo veel verschillende delen van de wereld. Diversiteit is wat onze hedendaagse samenleving typeert. Onder het beleid van minister van Cultuur Bert Anciaux

stond die diversiteit hoog op de agenda. Veel culturele instellingen hebben er toen intensief rond gewerkt, maar meestal met beperkt resultaat. Nu lijkt het of er na al die jaren van *trial and error* een soort van diversiteitsmoeheid is ontstaan. De vraag blijft dus op welke manier we met de diversiteit in onze samenleving kunnen omgaan, op welke manier ze een duurzame rol kan spelen in de verdere ontwikkeling van onze stad.

Annik Klaes: Algemeen wordt aangenomen dat in 2050 70% van de wereldbevolking in steden zal leven. De lijnen die we nu uitzetten, zullen straks mee de leefbaarheid van die steden bepalen.

Omar Ba: 'De diversiteit van een samenleving, de structuur en infrastructuur van een stad en de manier waarop ze mobiliteit organiseert, zijn allemaal factoren die mee het leefklimaat van een stad bepalen. Denk bijvoorbeeld aan de auto. Die neemt op dit moment een belangrijke plaats in en bepaalt hoe we ons bewegen, maar indirect ook hoe we met elkaar omgaan. Autorijden is een eenzame bezigheid. Als je daartegenover straat wandelt, zie je gezichten, ontmoet je mensen. Stel je voor, de mens die de stad inneemt in plaats van de auto. Het zou zorgen voor meer interactie tussen mensen, tussen bureaus ...'

Prospekta lanceerde in 2015 de basisidee rond Urban Track: cultuur als incubator voor de interculturele stad van de toekomst. Vanaf 2016 willen we dit verhaal verder uitdiepen en in praktijk brengen. Een van onze invalshoeken is om inclusief om te gaan met de superdiversiteit van onze samenleving.

'Leven in een stad, of het nu Antwerpen is of een andere stad, is wat ons bindt. De veranderingen waaraan steden onderhevig zijn, de groeiende verscheidenheid en de dynamieken die hierdoor ontstaan, maken dat we ons voortdurend moeten aanpassen. Dat betekent dat we de manier waarop we samenleven voortdurend moeten herdefiniëren. Een grote uitdaging, maar ook een grote opportuniteit.

Als we willen nadenken over diversiteit, moet stedelijkheid de kapstok zijn. Die diversiteit kan op verschillende manieren worden benaderd, gaande van aandacht hebben voor diversiteit bij de rekrutering van je personeel tot samen een beleid bepalen waarbij diversiteit inclusief is. De samenleving is divers op zich. Er moet vooral meer interactie komen tussen de verschillende actoren.'

Welke rol kan cultuur daarbij spelen?

'De culturele sector kan een grote rol spelen in de interculturalisering van de samenleving. Er werken veel alerte mensen met een groot maatschappelijk engagement in de culturele sector en in het verleden is hij al vaker woordvoerder geweest van nieuwe tendensen. Maar alleen kan de culturele sector de samenleving niet leefbaarder maken of een duurzame, meer diverse samenleving in stand houden. Het aantal mensen dat aan cultuur participeert, is procentueel gezien heel pover. De sector is op zoek naar

Omar Ba:
'Stel je voor, de mens die de stad inneemt in plaats van de auto'

publiek. De cultuursector belasten met de opdracht om de hele samenleving diverser te maken, is dan ook utopisch. Diversiteit vergt een globale aanpak. Verschillende sectoren zoals economie, onderwijs en cultuur moeten gelijktijdig en duurzaam de interculturalisering stimuleren, versterken en bestendigen.

Als die andere sectoren mee aan de kar trekken, kan de culturele sector een katalysator zijn, die het grotere verhaal brengt en de realiteit zichtbaar maakt. En door de wereld aangenamer en mooier te maken, bijvoorbeeld door gezamenlijke culturele producties te regisseren, door diversiteit op het podium of op het scherm te tonen, of door verhalen te vertellen en nieuwe verhalen te schrijven. Ook de commerciële culturele sector kan hier een grote rol in spelen, denk aan de film- en entertainmentindustrie. Cultuur en erfgoed kunnen mee de beeldvorming bepalen. Die kanalen moeten er in ieder geval zijn.'

In Argentinië is de tango ontstaan uit de versmelting van verschillende culturen. Vandaag is hij het nationaal product van dat land. We kunnen ons afvragen wat 'onze tango' is. Nu is de segregatie nog groot en ze is er in alle richtingen. Wij bereiken met ons westers georiënteerd cultuuraanbod vooral het blanke, in cultuur geïnteresseerde publiek. De Antwerpse Tsjetsjeren die willen volksdansen, doen dat alleen met andere Tsjetsjeren.

'Sociale segregatie is een realiteit. Ze is ontstaan omdat sommige groepen zich afschermden en zich op zichzelf terugplooiden. Nieuwkomers brengen hun cultuur

mee uit hun land van herkomst en beleven die hier als houvast, en dat is goed. Die Tsjetsjeren dansen uit nostalgie. Ze zoeken elkaar op, net als nieuwkomers uit Congo of andere landen. Maar je mag de leden van een subgemeenschap niet over een kam scheren. Een jonge Tsjetsjeen van de tweede generatie gaat boksen of hiphop- of breakdansen op een plek waar hij iedereen ontmoet. Die gaat niet mee volksdansen. (1) En ook de jonge Congolezen die hier geboren zijn, bewegen zich veel breder in de stad. Je culturele achtergrond is niet altijd bepalend, wel je evolutie en een gezamenlijk verhaal.'

Ook al behoren de uitingen van die 'eigen' culturele achtergrond niet tot de klassieke cultuur zoals wij die definiëren, het blijven evengoed vormen van cultuurbeleving. En als ze elkaar ontmoeten, kunnen ze bijdragen tot het creëren van dat gezamenlijke verhaal.

'We zijn allemaal individuen die tot subculturen behoren. Dat kan in Antwerpen bijvoorbeeld tot uiting komen in Joodse of Senegalese avonden. Nu zijn dat specifieke uitingen, maar in de toekomst kunnen ze ons gezamenlijk erfgoed worden. Als die

Omar Ba:
'De cultuursector belasten met de opdracht om de hele samenleving diverser te maken, is utopisch'

specificiteit zichtbaar wordt gemaakt, kan ze uitnodigen tot ontdekking. *Wat je doet, doe je voor jezelf, maar ik zou er graag mee kennismaken.* Het moet niet per se iedereen interesseren. Een cultuur uiten, voor een bepaalde cultuur kiezen, is ook niet verkeerd. Het maakt je zelfs sterker.

We hebben onze specificiteit nodig om te zijn wie we zijn. Ieder individu moet zich diep wortelen in de aarde om zijn takken

Omar Ba: ‘Dat vertel ik ook aan mijn zoon. Ik heb geen Belgen of Vlamingen of Malinezen ontmoet. Ik heb mensen ontmoet, met wie ik een speciale band heb. Zij hebben mijn identiteit, gevormd’

wijd te kunnen uitspreiden en zich te kunnen openstellen voor anderen. Je bent niet in de war, omdat je weet wie je bent. We hebben een culturele identiteit, maar we hebben ook een sociale identiteit. Iemand die vertrouwen heeft in zichzelf, is naar anderen toe opener dan iemand die dat niet heeft.’

Het is een uitdaging voor Urban Track om manieren te zoeken die de specifieke identiteiten in een buurt zichtbaar maken. ‘Buurten zijn microsamenlevingen. Samen vormen zij het DNA van een stad. Er is geen buurt in Antwerpen die totaal monocultureel is. Zorg er dus voor dat de heterogeniteit van je buurt weerspiegeld wordt in de werking van je lokale cultuurcentrum. Het culturele aspect is hier meer middel dan doel. Het feit dat mensen elkaar regelmatig ontmoeten, creëert een band. *We zijn het niet met elkaar eens, maar we hebben met elkaar kunnen praten en als we elkaar op straat tegenkomen, herkennen we elkaar en zeggen we goedendag. Het cultuurcentrum is niet van mij, maar van ons. We voelen ons er thuis.* Zo wordt dat cultuurcentrum een actor in het interculturaliseringsproces. Als je een positief kader creëert waarin mensen samenwerken en elkaar leren kennen, zullen ze niet meer denken: “Jij bent Afrikaan en ik ben ...” Neen, dan is het gewoon “den Omar”. Het programma *Nuff Said* in het Cultuurcentrum Berchem is daar een goed voorbeeld van. Mourad Bekkour programmeert, hij is Marokkaan. Yvan die de techniek verzorgt, komt van Mechelen. Ik ben voorzitter en kom uit Senegal. Je deelt interesses of visies en hebt een gemeenschappelijk project. Dat zorgt ervoor dat je met elkaar verbonden bent en elkaar kent als mens. Dat maakt de stad. Die kleine verhalen samen maken het grotere verhaal. Individuen die deel uitmaken van een groter geheel als een subcultuur of een artistieke of economische beweging, worden bruggenbouwers. Het zijn “stadsfiguren” die buurten overstijgen en in wie iedereen zich kan herkennen.’

Je haalt terecht aan dat mensen, voor ze bruggenbouwers kunnen worden, erbij moeten horen en zich thuis moeten voelen in hun cultuurcentrum. Dat staat symbool voor de buurt en de stad waarin ze leven. Is het niet het failliet van onze huidige samenleving dat te weinig mensen er hun plek hebben? ‘Vroeger was het makkelijker om een plek te vinden. De dorpen en zelfs de grote steden waren kleiner. Nu heb je overal ter wereld miljoenensteden. Antwerpen zal dat binnen dertig jaar waarschijnlijk ook zijn. Maar de

grootte van een stad is maar een deel van het verhaal. Het hele samenlevingspatroon verandert voortdurend. Tegenwoordig verhuizen mensen bijvoorbeeld veel sneller. Vroeger woonden ze generaties lang in dezelfde buurt. Als je iemand kende, kende je niet alleen die persoon, maar ook zijn vader en zijn grootmoeder. Dat schept een diepe band. Nu leren mensen elkaar sneller kennen. Je ontmoet elkaar als burens of omdat je kinderen op dezelfde school zitten of omdat je naar eenzelfde debat gaat of aan eenzelfde project werkt. Ook dat schept een band en ook dat zijn plekken. Enkel de vorm is veranderd. Die nieuwe plekken zijn niet meer op een kaart aan te wijzen.’

Misschien heeft het onwezenlijke gevoel dat in onze samenleving heerst, helemaal niets te maken met migratie en met culturele verschillen. Misschien is de huidige frictie het gevolg van het feit dat de honkvaste mens is losgeschud uit zijn oude bestaansorde en zich ontheemd voelt. Van de ‘nieuwe’ stadsmens wordt gevraagd om zich een nieuwe leefwijze aan te meten. Hij leidt binnen de stad een nomadisch bestaan en moet zich soepeler en mobieler opstellen. ‘Het is allemaal heel contradictorisch. Veel mensen willen zich hun buurt eigen maken. *Onze buurt! Wij klagen omdat de straten niet goed zijn aangelegd, wij organiseren een straatfeestje, onze kinderen spelen samen ...* Die buurt is de plek waar je woont en waar je je samen met je kinderen veilig wil voelen. Daarom zijn het ook vaak gezinnen met kinderen die zich inzetten in een buurt. Maar je hebt ook andere mensen, die verschillende relaties hebben of een relatie met iemand uit een andere stad. Die wonen hier, maar tegelijkertijd ook daar. Er zijn ook alleenstaanden, die op dat gebied onafhankelijker zijn en misschien behoefte hebben aan rust en een bepaalde anonimiteit, die niet per se aan een buurt gebonden willen zijn. Het is een en-en-enverhaal.’

Binnen die hele omwenteling blijven mensen in ieder geval ijverig op zoek naar hun identiteit. ‘Soms is de oplossing geen diepgaande filosofie. Je identiteit is gewoon de optelsom van je ervaringen. Voor mij maakt het niet uit of mijn grootmoeder een Senegalese Malinese is of mijn vader een Mauritaanse Senegalees, of dat ik drie vierde van mijn leven in Europa heb doorgebracht. Het zijn de interacties met alle mensen die ik in de loop van mijn groeiproces heb leren kennen die mij hebben gemaakt tot wie ik ben. Het gaat om de mensen. Dat vertel ik ook aan mijn zoon. Ik heb geen Belgen of Vlamin-

gen of Malinezen ontmoet. Ik heb mensen ontmoet met wie ik een speciale band heb. Zij hebben mijn identiteit gevormd.

Je reduceert identiteit niet tot een cultuurclash, maar focust op het menselijke aspect. Ik heb een weg afgelegd om tot dat inzicht te komen. Je zal me niet meer horen zeggen: “Wij migranten, wij allochtonen en minderheden.” Ik zeg nu: “Ik ben een mens en ik ben een burger.” Ik wil deel uitmaken van het grotere verhaal. De manier waarop choreograaf Sidi Larbi Cherkaoui in het leven staat, is een mooi voorbeeld. Hij is de eerste Antwerpenaar met een gedeeltelijk Marokkaanse afkomst die een doctorstitel krijgt. Op lokaal niveau had hij al een symboolfunctie en nu eigent ook Vlaanderen zich hem toe. Zelf zegt hij dat hij is samengesteld uit verschillende “ikken”: hij is homo, heeft een Marokkaanse vader, is artiest ... Door te focussen op alle aspecten van je identiteit, versterk je ze ook allemaal. Als je enkel focust op je moslimachtergrond en daar maar op blijft hameren, ga je ook enkel dat aspect ontwikkelen, omdat je je daar vaker voor moet verdedigen. Cherkaoui wil niet dat het ene het andere overheerst. Hij is al die zaken. En naargelang de omstandigheden gaat hij het ene of het andere aspect aanspreken.’

Toch verloopt die zoektocht naar een toekomstbestendige identiteit niet zonder slag of stoot. Vaak is het zelfs een angst-aanjagend en pijnlijk proces. Wereldwijd zien we mensen worstelen, als individu maar ook als groep. Wat hebben we nodig om *the critical mass* te bereiken en zaken in de goede richting te laten kantelen? ‘De extremen die we vandaag in de wereld zien, zijn de abscessen van deze omwenteling. Als de witte bloedcellen hun werk goed doen, dan geneest dat abces. Extremisten zijn bang voor verandering en willen ons onderbrengen in een samenlevingsmodel dat ze kennen en waarin ze zich veilig voelen. Met hun archaische manier van handelen zaaien ze heel gemakkelijk angst onder de bevolking. En ze hebben impact, want ze krijgen veel aandacht. Of je nu naar Nigeria gaat of naar Pakistan, iedereen is bang. De vraag is echter waarom we dit hebben toegelaten? Welk leefklimaat of beleid heeft dit gegenereerd? We beginnen ons die vragen nu pas te stellen, maar eisen wel meteen een antwoord omdat de dreiging ook onze persoonlijke leefwereld treft.

Het is een moeilijke tijd, maar hij dwingt ons om op zoek te gaan naar een oplossing. Ik ben dan ook optimistisch. We zijn op een punt gekomen waarop een meerderheid

zegt: “Neen, dit willen wij zeker niet. Wij willen daarnaartoe.” Er ontstaat samenwerking op wereldniveau, waarbij strategische en geostrategische factoren mee in overweging worden genomen. We herdenken niet alleen hoe we als mens moeten zijn, maar ook hoe we als stedelingen van diverse afkomst kunnen samenleven en hoe we onze wereld moeten beschermen en verduurzamen. We moeten onszelf niet onderschatten. Wij zijn in staat om die veranderingen te boven te komen en een nieuw verhaal te maken. We zijn daar volop mee bezig.’

In de loop van de geschiedenis zijn vreedzame beschavingen vaak onder de voet gelopen. Misschien is de angst toch niet onterecht. ‘Wij zijn geen vreedzame samenleving. Als individu en als democratie zijn we misschien vreedzaam, maar als staat niet. Kijk naar ons nucleair arsenaal en de wapenindustrie. Als het zover komt dat de bedreiging zich op een andere schaal uit, zullen die wapens worden aangewend om te doen wat zij moeten doen. Ook nu al passen we ons aan de dreiging aan. Tien jaar geleden zouden we de doorgedreven beveiliging van de publieke ruimte schandalig hebben gevonden. Nu zeggen we: “Zet er nog maar een soldaatje bij.” (*lacht*) We zijn vreedzaam, maar we zijn ook in staat om te antwoorden, zowel op politiek als op militair of politieeel gebied. We moeten echter ook op cultureel, sociaal en economisch vlak onze antwoorden klaar hebben, om ervoor te zorgen dat het probleem van vandaag morgen geen probleem meer is. Dat is beleid. Dat is wat je doet met Urban Track.’

Net als bij Green Track willen we dat de organisaties en kunstenaars die Urban Track mee willen uitbouwen, een charter ondertekenen. Daarmee bevestigen ze dat de ganse organisatie zich engageert. We hebben ondervonden dat het belangrijk is dat de drijvende krachten een draagvlak krijgen om dingen te verwezenlijken. ‘Ik vind dat charter een heel goed idee, het is de verbindende factor en het startpunt. Van daaruit ontwikkelt ieder zijn eigen spoor. Alle wegen leiden naar Rome. Zorg ervoor dat er bij het opstellen van het charter een groot draagvlak is. Iedereen die het ooit zal ondertekenen, moet zich kunnen herkennen in een van die mensen die het mee heeft opgesteld. Hoe ziet het culturele veld dit? Als artiest, als individu, als instelling, als bedrijf? Je legt niemand iets op, maar definieert een visie waarin universele principes vervat zijn. Het charter moet een leidraad zijn. *Dit is waar wij in*

Omar Ba: ‘Ik ben optimistisch. We zijn op een punt gekomen waarop een meerderheid zegt: “Neen, dit willen wij zeker niet. Wij willen daarnaartoe.”

geloven, dit is onze stad van de toekomst. Vanaf nu zal ik ervoor zorgen dat elk van mijn acties aansluit bij deze visie. Het charter is niet het charter van de diversiteit. Het is het charter van de stad. En Urban Track is het web van acties voor de nobele ruimte die wij allemaal willen.’